

Motion till riksdagen 2005/06:Ub381

av **Mikaela Valtersson m.fl. (mp)**

Ett flexibelt studiemedelssystem

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att en utredning bör tillsättas med uppgift att se över hur ett mer flexibelt system för studiestöd kan se ut.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en reformering av socialförsäkringssystemet i syfte att förbättra studenters situation.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om kortare handläggningstider hos CSN.

¹Yrkande 2 hänvisat till Sfu.

Fel! Okänt namn på

Inledning

Miljöpartiet de grönas syn på utbildning och lärande utgår på många sätt ifrån ett mångfaldsperspektiv. Vi anser att det ska finnas många möjligheter till lärande, möjligheter som ska kunna se mycket olika ut. Som individer har vi olika förutsättningar, intressen och viljor. Därför skall det finnas ett brett utbud av alternativ så att varje människa kan hitta en plattform för utveckling som passar.

Studenter på högskolor och universitet lever i en trång ekonomisk situation, ofta utan marginaler för det oförutsedda. Många drar sig också för att börja studera eftersom de vet att det kommer att medföra en radikal försämring av privatekonomin. Dessutom saknas i dag en helhetssyn på studenternas situation, vilket blir tydligt den dag en student blir sjuk och finner sig stå utanför trygghetssystemen. Inte sällan tvingas man av kolliderande ersättningsystem göra val som man inte vill göra och som i ett större perspektiv är samhällsekonomiskt och mänskligt helt förkastliga.

Miljöpartiets vision är införandet av studielön. I väntan på detta vill vi på olika sätt förbättra studenternas ekonomiska situation.

Regeringen har nyligen presenterat en proposition om högskolan, Ny värld – Ny högskola. I den föreslås att en masterexamen införs i Sverige. Trots att förslagen i propositionen innebär att många studenters utbildning kommer att förlängas för man inte fram några förslag som syftar till att hantera de konsekvenser som förslagen får för studenternas ekonomiska situation. Miljöpartiet anser att förslagen om en ny examensstruktur i stort är bra och är också berett att ta konsekvenserna av införandet genom att föreslå förändringar i studiestödssystemet.

Nytt system för studiestöd

Dagens studiestödssystem är mycket stelt. Så gott som varje detalj är reglerad: hur många terminer och veckor man kan få bidrag och lån, hur gammal man får vara, hur stor inkomst man får ha av arbete vid sidan om, hur många månader per år man kan få studiestöd för, hur mycket man maximalt kan få ut i månaden och så vidare. Miljöpartiet efterlyser ett betydligt mer flexibelt system som ger individen ökat inflytande över sin egen situation. Vi vill att regeringen låter utreda hur ett mer flexibelt system för studiestöd kan se ut.

Ett förslag som vi vill att man tittar närmare på är att ett totalbelopp för lån och bidrag fastställs som skall finnas tillgängligt för varje student. Detta totalbelopp har studenten sedan själv att förfoga över och kan då välja hur fort eller långsamt man vill spendera pengarna. Viss begränsning är nödvändig, det skall till exempel inte gå att ta ut hela beloppet på en termin utan vi tänker oss en maxgräns för vad man kan få ut per månad. Ett system av det här slaget kan ge människor ökade möjligheter till inflytande och styrning över sitt eget liv. En student med tre barn lever under andra förutsättningar än en nit-

Fel! Okänt namn på

tonåring som bor hemma hos sina föräldrar, och båda skall kunna leva drägligt under studietiden.

Det nya systemet gör det möjligt, för den som vill, att välja att studera under en kortare period, med ett högre tempo, genom att man kan ta ut mer pengar per månad och i och med det lägga ner färre timmar i veckan på att arbeta för att få in pengar. En del studenter tar chansen att gå igenom sin utbildning något snabbare och tidigare finnas tillgängliga på arbetsmarknaden. Den som vet med sig att man kommer att behöva lång tid för sin utbildning kan i stället studera längre, kanske i ett lägre tempo, och i stället leva snålt och eventuellt komplettera med extraarbete. Poängen är att det blir möjligt för studenten att göra detta val. Den enskilde studenten är den som bäst vet hur hon eller han når sina mål, inte staten.

Steg på vägen

Tills dess att vi har ett reformerat studiestödssystem i enlighet med ovan vill vi att en rad reformer genomförs för att lösa mer akuta problem. En del förbättringar lyckades Miljöpartiet få igenom när vi samarbetade med regeringen och Vänsterpartiet om propositionen Förstärkning av studiestödet (2004/05:111). I propositionen föreslogs ett tilläggsbidrag för studerande som har vårdnad om barn. En rad förbättringar för äldre studerande genomfördes också i och med propositionen. Två viktiga exempel är särskilt värda att nämnas i detta sammanhang. Åldersgränsen för rätt till studiestöd höjdes från 50 år till 54 år. Den så kallade ålderstrappan, som innebär att rätten till studielån successivt begränsas fr.o.m. det år man fyller 41, flyttades fram fyra år så att begränsningen i stället börjar vid 45 år. Miljöpartiet anser att ålderstrappan bör avskaffas helt. I propositionen föreslogs också förändringar som gör det lättare för dem över 40 att få dispens från tolvterminsregeln.

De mest akuta förändringarna av studiestödssystemet som behöver genomföras är dock att rätten till studiestöd bör utsträckas till fler terminer och bidragsdelen av studiemedlet måste höjas.

Utöka terminsgränsen

Vi anser att det är orimligt att man inte skall ha möjlighet att slutföra en längre utbildning som man påbörjat och kanske bara har en eller två terminer kvar på. I dag är rätten till studiestöd begränsad till maximalt tolv terminer. I budgetpropositionen för 2005 drev Miljöpartiet igenom att det skall bli lättare att få dispens från denna regel. Vi anser dock att antalet terminer man skall ha rätt att få studiestöd för bör utsträckas från tolv till fjorton.

Höjt studiebidrag

Miljöpartiet anser vidare att det är mycket angeläget att totalbeloppet för studiestöd höjs, och då framför allt bidragsdelen. Det är orimligt att förvänta sig att en människa skall kunna försörja sig på 6 900 kr i månaden, detta i en tid då kostnader för boende i en enkel studentlägenhet kan uppgå till mellan

Fel! Okänt namn på

3 000 och 4 000 kr. Föreningssparbanken har gjort beräkningar på hur långt studiemedlet räcker för en student. Det visar sig att studiemedlet inte ens räcker till de allra nödvändigaste basutgifterna. Det finns inget utrymme alls för utgifter som till exempel ett tandläkarbesök eller nya glasögon.

Miljöpartiet anser att en student som studerar heltid skall kunna leva på studiemedlet. Att tvingas arbeta alltför mycket vid sidan av studierna kan leda till försämrade studieresultat, något som naturligtvis är negativt både för den enskilde studenten och samhället i stort. Det är också viktigt att komma ihåg att det på många orter kan vara näst intill omöjligt att hitta ett extrajobb som går att kombinera med studierna.

Kortare handläggningstider

Studenter som beviljas studielån får i dag betala en avgift till CSN för detta. De får dessutom betala en årlig handlägningsavgift vid återbetalningen av studielånen. Studenter som inte får sin ansökan behandlad inom en rimlig tid – trots att ansökan är komplett och inlämnad på erforderligt sätt – och som drabbas på olika sätt på grund av detta, får dock ingen som helst kompensation av vare sig CSN eller staten i övrigt. När det handlar om ansökan om studiestöd för utlandsstudier riskerar dessutom studenten att hamna i en veritabel moment 22-situation, där studiestöd i värsta fall inte beviljas och betalas ut förrän studenten varit på sitt utländska universitet eller högskola under en längre tid.

Vårt förslag är att CSN skall handlägga alla kompletta ansökningar och bevilja studiestöd inom tre veckor från den dag ansökan inkom till myndigheten. Uppfyller inte CSN detta åtagande, bör studenten ha rätt att slippa avgifter och även ha rätt till finansiell kompensation. När det gäller utlandsstudier får det inte ställas sådana krav som omöjliggör utbetalande av studiestöd innan studenten påbörjat studier vid den utländska högskolan/universitetet.

Studiestöd och försäkringssystemen

Studerande utan grundtrygghet

En person som gått direkt från gymnasiet till universitetsstudier saknar sjukpenning den dag hon blir sjuk. Detsamma gäller en person som haft inkomst av arbete sedan tidigare men som inte haft studiestöd under hela studietiden. Då upphör genast den sjukpenninggrundade inkomsten sedan tidigare att vara skyddad. Detta är inte rimligt, och såväl SGI-utredningen (SOU 2003:50) som Studiesociala utredningen (SOU 2003:130) har pekat på behoven av ett utökat skydd. Sveriges förenade studentkårer anser att studiestödsnivån bör höjas och att studiestöd skall jämföras med inkomst av förvärvsarbete för att på så sätt få en sjukpenninggrundad inkomst. Detta ligger helt i linje med den politik som Miljöpartiet driver.

Utöka möjligheten att studera under rehabilitering

En studerande som blir sjuk kan behålla sitt studiestöd under sin sjukdom, men bara under förutsättning att hon/han är helt sjukskriven. Det finns inte möjlighet att vara sjukskriven på deltid och ha studiestöd för deltidsstudier enligt dagens regler. Det är nedbrytande för individen och ett slöseri med mänskliga resurser att ej få ägna sig åt kreativt skapande och kunskapsuppbyggnad under rehabiliteringen. Denna regel verkar sannolikt kontraproduktivt. Rehabiliteringsprocessen främjas snarare av att sjukskrivna ges möjlighet att börja studera på deltid.

Vi anser också att det måste finnas en möjlighet för människor som varit långvarigt sjuka, och har aktivitets- eller sjukersättning, att kunna pröva på att studera på liknande sätt som det enligt dagens regler är möjligt att pröva på arbete. Aktivitets- eller sjukersättningen ska kunna vara vilande under två år års tid. Under de första tre månaderna kan detta enligt dagens regler ske med bibehållen ersättning för den som prövar arbete. Detsamma bör gälla studier under motsvarande eller längre period.

Det måste också bli lättare för människor som har sjuk- eller aktivitetsersättning på heltid att kunna studera på deltid. Det innebär att studiestödssystemet måste anpassas, liksom beräkningsgrunderna.

Att studera kan ibland också vara en rent rehabiliterande åtgärd. Det kan ge en nytändning, energi och omorientering, förutsatt att den enskilde känner sig intresserad av ämnet. Vi anser därför att Försäkringskassan i större omfattning skall kunna acceptera att långtidssjukskrivna under en period kan studera med bibehållen sjukpenning som en del i rehabiliteringen. Det skall givetvis ske utifrån en gemensam bedömning av individens förutsättningar, sjukskrivningsorsak etc.

Socialtjänstens krav

Enligt regelverk från Socialstyrelsen skall socialbidrag generellt inte beviljas till studenter som studerar och är utan försörjning under sommarferier. Krav på att den som beviljas socialbidrag skall stå till arbetsmarknadens förfogande kan i vissa fall leda till att en person som studerar tvingas avbryta sina studier i det fall den andra personen i det gemensamma hushållet inte har möjlighet att försörja familjen. Enligt socialtjänstlagen skall dock alltid en individuell prövning göras av behovet av bistånd. Vi anser att detta bör understrykas och att värdet av att kunna fullfölja studier beaktas.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2005

Mikaela Valtersson (mp)

Jan Lindholm (mp)

Mikael Johansson (mp)

Ulf Holm (mp)

Mona Jönsson (mp)

Gustav Fridolin (mp)